

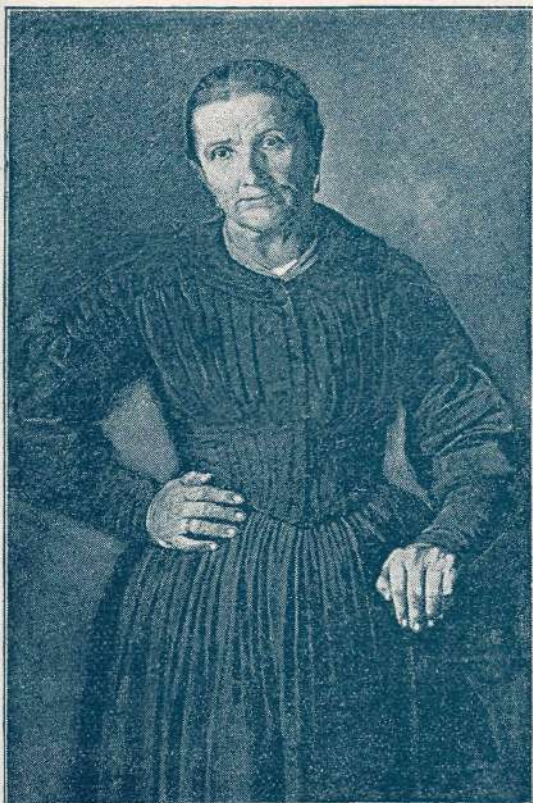

Jurij Šubica.

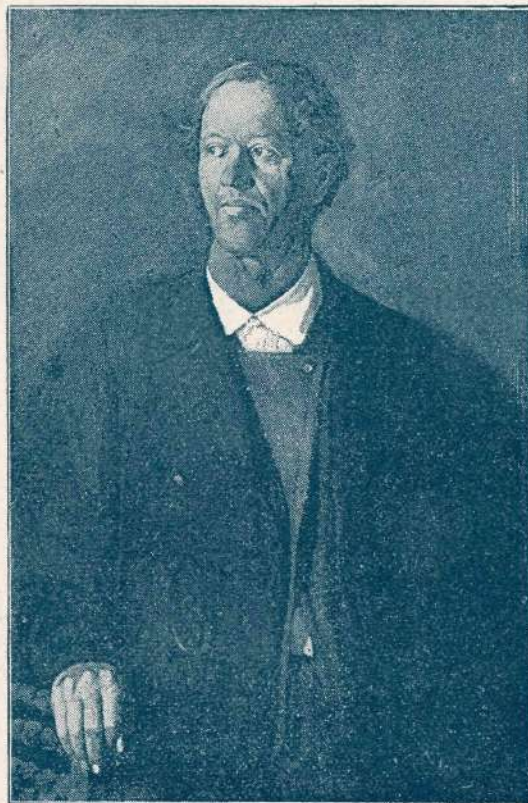
(Spisal I.)

Dobra štiri leta po rojstvu Janeza Šubica, čegar življenje in umetniško delovanje smo opisali v poslednjih številkah »Dom in Svet«-a,

porodil se je mlajši njegov brat Jurij. Dne 13. aprila l. 1855. so ga položili v zibko, ki mu je tekla v isti prijazni hišici 'Pod skalo' v Poljanah, kakor sta-

Ana Šubiceva.

Štefan Šubic.

Mati in oče bratov Šubicev.

(Po slikah Janeza Šubica.)

rejšemu bratu. O prvi mladosti Jurijeви pač ne vemo veliko povedati; le toliko omenjamo, da je deček že od zgodnjih dnij živel med umetniškim delom. Oče Štefan je imel v oni dōbi dokaj posla, podobarskega in slikarskega, ki mu je

tudi donašal primerneга gmotnega dobička. Zato je podrl staro, deloma leseno kočo, v kateri sta se mu bila rodila sina, in postavil na njenem mestu lepo zidano hišo s prostorno delalnico. Jurij je najprvo hodil v domačo šolo v Poljanah,

potem so ga pa poslali stariši v Škofjo Loko, kjer je dovršil ljudsko šolo l. 1867. Že tedaj je kazal Jurij nadarjenost za risanje in razveseljeval součence z listki, na katere je slikal junake tedanje domišljije. Celó — list s podobami je izdajal v četrtem razredu! Jeden izmed sošolcev je prepisoval iz knjig, katere je dobival od učitelja veronauka na posodo, male sestavke, Jurij je pa risal zanje izvirne ilustracije. Ta prvi slovenski »ilustrovani« list je izhajal vsak mesec kot rokopis in krožil med učenci in njihovimi družinami. — Iz Loke je moral Jurij nazaj v Poljane. Vse njegove prošnje, da bi ga dali stariši v Ljubljano v šolo, bile so zastonj. Oče je bil sicer jako probujen mož, a ker je bil poprej sin Janez ostavil ljubljansko gimnazijo sredi študij, ni bil mož več prijazen višjemu učenju. Zato je moral Jurij domov in pomagati pri slikarskih in podobarskih delih očetovih. A bivanje v Poljanah ni ugajalo živemu in nadarjenemu dečku. Čutil se je povsem nesrečnega, pisal obupna pisma prijatelju in sanjal noč in dan, kako bi si pomagal dalje in dospel do višje izobrazbe v umetnosti. Želel si je iz tesne domače vasi v širni svet, da se tam nauči več, kakor mu je bila prilika v rojstveni hiši pri očetu samouku. Jedina tolažba poleg slikarstva, kateremu se je bil takoj iz početka posvetil z vsemi silami, bile so mu knjige. Bavil se je pridno z nemškim jezikom in čital posebno rad zgodovinska dela. Novejše slovensko slovstvo je kmalu poznal precej dobro in — kdo pač ne greši v tem oziru! — tudi sam zložil tu pa tam kako pesnico. Izvirnosti ne moremo zahtevati v teh letih, a vendar je zanimivo, kako je prihodnji sloveči umetnik duška dajal svojim tedanjim »bolečinam«. Šestnajst let star je zapisal na binkoštni torek:

Ven po planem sem korakal,
Kjer se križajo cesté,
Solze britke sem pretakal,
Mislil misli prebridké.

Hud bil na osodo svojo,
Hud na svojece bil sem vse,
Težko butaro ker mojo
Dan za dném nalašč težé . . .

Čitatelj pa ne smé misliti, da so te nedolžne vrstice izraz zloglasnega, pravega svetožalja; značaj Jurijev je bil ves drug, kakor črnogleden. Malokdo je s tako vedrim in veselim očesom gledal po tem lepem svetu, kakor naš umetnik! — Doma je jako hitro napredoval v slikarstvu, in zato ga je oče v razne kraje jemal s seboj na dela. Posnel (kopiral) je križev pot na Šmarni Gori, slikal z Janezom vred cerkev na Žalostni Gori, v Ložu, na Križni Gori in v Olševku (vse l. 1872.), pozneje neko znamenje pri Postojni, a tedaj že sam, ker je bil Janez 5. julija imenovanega leta odšel iz Loža v Benetke. Tudi Juriju se je obrnilo na bolje. Meseca septembra l. 1872. ga je sprejel znameniti naš slikar J. Wolf za učenca, in od tedaj so se mlademu umetniku jele izpolnjevati nekdanje srčne želje. Odprl se mu je nov svet. J. Wolf je z izredno ljubeznijo in vestnostjo vodil in vzbujal svojega učenca. Predmet njegovemu pouku ni bilo samo slikarstvo, temveč vse sorodne in pomožne vede. Jezikovno učenje se je menjavalo z zgodovinskim in lepoznavskim. Čitala sta skupaj svetovno zgodovino, prebirala klasike in se ozirala na vsa važnejša vprašanja o umetnosti —: bili so to dnovi, katerih ni Jurij nikdar pozabil, in kateri so mu vcepili veliko spoštovanje do mojstra. Wolf sam ga je nagovarjal, naj gré po svetu, najprvo pa na dunajsko akademijo, kjer ga bode priporočil svojemu prijatelju in sošolecu, genijalnemu

profesorju A. Feuerbach-u. Leta 1873., torej ob času svetovne razstave, krene jo Jurij na Dunaj, kjer mu je šlo od začetka silno trdo. Slikal je sicer večjo podobo za neko hrvaško cerkev in par manjših slik za prodaj, vendar so bili dohodki tako mali, da je pisal dné 16. nov. l. 1873.: »Vsak dan preživim med strahom in skrbjo, da se bodem morebiti že jutri moral posloviti od mesta, od katerega sem upal pridobiti toliko koristi in znanja. A kamor poskusim, povsod mi izpodleti; prvič nimam sreče, drugič pa nobene žive duše, ki bi me komu priporočila . . . Tisti, ki je nameraval kupovati moja dela, je sedaj v Ameriki, in žena njegova ne vé ne ceniti ne kupovati.«

Meseca novembra je po Stritarjevi pesmi »Medeja« narisal črtico, ki je tako ugajala na akademiji, da profesorji niso hoteli verjeti, je-li njegovo delo, ali ne. Slikal je svojega sorodnika F. Ferlana in njegovo ženo — obe sliki ima še danes gosp. Ferlan na Dunaju — in risal na akademiji po gipsu. Na podlagi teh del je bil meseca decembra l. 1873. sprejet kot gost v akademijo. Vmes je slikal križev pot po naročilu očetovem in za nekega Sodiča na Hrvaškem tri table, katerih vsebina pa je pisatelju teh črtic neznana. Na akademiji se je zanj posebno zanimal prof. Chr. Griepenkerl, ki je tedaj občeval tudi s starejšimi slovenskimi rojaki na Dunaju. Feuerbach je bil odšel na Nemško — genijalnega moža so bile z Dunaja prognale malenkostne spletke, katerih je življenje tudi med umetniki, žal, le prepolno.

Pričetkom zimskega semestra l. 1874. je postal Jurij reden učenec akademije z vsemi pravicami in beneficiji, katere uživajo pravi učenci. »Pa sem tudi priden, ljubi moj, da je kaj. Od jutra do večera sem vedno v šoli.« piše pri-

jatelju z dné 25. oktobra l. 1874. Profesorju Griepenkerlu je pomagal pri njegovih zasebnih delih, posebno pa pri onih velikanskih slikah, katere je umetnik slikal po naročilu grškega mecena barona Sina za akademijo v Atenah. Poleg tega je v jeseni l. 1874. posnel za znanega bakrorezca prof. Jacobi-ja namizno pločo H. Holbeinovo, a ne v barvah, temveč samó s sepijo. Naslikal je nadalje malo genre-podobo »Pri vodnjaku«. Slika predstavlja kmečko deklico in fanta v kranjskih nošah, ki slonita in govorita pri vodnjaku, a med tem je voda že napolnila škaf in povsodi lije čezenj. Sestava je jako srečno ubrana, ljubka, značaji dobro zadeti in risanje povsem pravilno. Sliko je podaril že omenjenemu sorodniku F. Ferlanu na Dunaju, ki jo ima še sedaj v lasti. V Belvederu je posnel po naročilu večjo sliko, a ime njeno nam je ušlo iz spomina.

Koncem poletnega semestra l. 1875. pa je dobil na akademiji prvo darilo. Dné 24. julija piše prijatelju: »Prav v naglici in ob kratkem ti poročam, da sem dobil v četrtek darilo za najboljšo kompozicijo onega prizora iz Schillerjeve »Hoje v plavž«, ki se glasi: »Der ist besorgt und aufgehoben, Der Graf wird seine Diener loben.«¹⁾ Darilo je zlata svetinja, vredna osem cekinov. Ustanovitelj darila je Füger, svetinjo pa mi je osebno izročil minister Stremayer. — Izkušnjo iz anatomije sem napravil izvrstno, o perspektivi in o zlogih (Stillehre) pa z dobrim uspehom. — Novic nič, denarja nič!« — Izvirnik Jurijeve obdarovane kompozicije je last njegovega bratranca Ivana Šubica v Ljubljani. Umetnik je vsestransko in naglo napredoval, če tudi so ga mučile skrbi za

¹⁾ Oskrbljen je, dobro sva ga shranila, Gospoda dobro poslužila. (Kos.)

gmotno stanje in misel, da bode moral v jeseni v — vojake. Dné 26. aprila l. 1875. je bil namreč na vojaškem naboru v Kranju potrjen. Vsi njegovi poskusi, da bi se rešil vojaške suknje, bili so zastonj. Napravil je celó prošnjo na Nj. Veličanstvo, toplo podprto od njegovih profesorjev, a nič ni pomagalo. Z 2. oktobrom je oblekel v Trstu »suknjo belo« in jo nosil dolgi dve leti. Ta čas je bil za mladega moža pač žalosten. S svojimi nadami in vzori, s svojim znanjem in duhom se je čutil povsem nesrečnega v novi družbi. Častniki so mu obetali, da bode sprejet v geografski institut na Dunaju, kjer bi bilo službovanje vsaj nekoliko bolj ugajalo umetniku. A pretekel je mesec za mesecem, želje njegove pa se le niso izpolnile. Zadnji dan meseca decembra l. 1875. piše iz Trsta: »Jaz sem nesrečen . . . Pa vendar mi je huje, da moram uk zanemarjati in zamujati, kakor da moram biti vojak. Učim se tu jako malo, kar bi mi koristilo; večinoma le vojaške reči, ki me pa čisto nič ne za-

nimajo . . . « V Trstu se je seznanil in sprijaznil s pesnikom Cegnarjem, ki mu je bil v veliko tolažbo v tako žalostnem položaju. Njegov polkovnik mu je dajal tu pa tam kaj slikarskega dela; dobil je dovoljenje, dva dni v tednu in vsako nedeljo porabiti popolnoma za-se. Čez leto in dan so ga oddelili za pisarja k polkovemu štabu v provijanturo, kar poroča v prijateljskem pismu z besedami: »Moj Bog, kaj bom še vse!« — Vendar je še precej pridno slikal tudi kot vojaški pisar. V začetku l. 1877. je napravil portret nekega nadporočnika in njegove neveste, potem je poučeval deco svojega polkovnika v risanju, vrhu tega pa začel sestavljati svojo »Rajo« po znanih Stritarjevih pesmih; začetkom junija l. 1877. je poslal Stritarju prve tri slike. V jeseni tega leta so ga izpustili iz aktivne službe — to je bil pač njegov najveselejši dan v teh zadnjih letih! Komaj se je doma nekoliko odpočil, pa se je napotil zopet na Dunaj, da popravi, kar je zamudil. (Dalje.)

Ptolemej.

Ptolemej mogočni
Skliče knezov zbor;
Knezi so mu točni
In dospó na dvor.

Kocka za rubine
S knezi tu vladar,
Kocka za zlatnine
In srebrn denar.

Dolgo kocke meče,
Dolgo že igra,
Toda malo sreče
Danes knez imá.

Zgubil že rubine,
Zaigral denar,
Zaigral zlatnine
Vse je že vladar:

»Krono še na glavi,
Žezlo še imam«,
Kralj razsrjen pravi,
»Zanja zdaj igram!«

Parkrat družba zbrana
S kocko zaigrá,
Krona je prodana,
Žezlo kralj jim dá.

»V ječah robov dosti
Imam pod zemljó;
Zmagam jaz — so prosti,
Ako ne — umró!«

Kralj razburjen meče
Kocko brez skrbi:
Praznijo se ječe,
V plavih teče kri.

Pride Berenice:
»Kralj, ne kockaj več!
Slušaj glas kraljice
In pridrži meč!

Jurij Šubic.

(Spisal I.)

(Dalje.)

Na Dunaju se je z novim veseljem poprijel uka in dela. Vstopil je takoj nazaj v akademijo in postal zopet učenec v specialni šoli profesorja Chr. Griepenkerla. Nadaljeval je ilustracije za Stritarjevo »Rajo« in bil sploh delaven na vse strani. A v to življenje je posegla zopet nemila usoda. Ko so avstrijski polki zasedali Bosno in Hercegovino, poklicali so tudi rezervista Jurija, in vnovič je moral zamenjati paletu in čopiče s sabljo in puško. Ves potrt je odhajal z Dunaja proti jugu, kjer je kot desetnik 4. stotnije 17. pešpolka, II. gorske brigade, VII. divizije prekoručil avstrijsko mejo. Iz Galdovega pri Sisku je pisal dne 13. julija leta 1878. svojim starišem: »V petek sem se oblekel in danes zjutraj smo se odpe-

ljali iz Ljubljane. V petek zvečer so prišli oni iz Trsta, danes smo v Sisku. Jaz imam 30 mož v neki vasi blizu mesta. Sisek mi jako ugaja. Povsod, koder smo se vozili, sprejeli so nas lepo, posebno pa v Vidmu in Zagrebu, kjer so nam meščani pijače kar na škafe nakupili. Z narodnimi zastavami je bilo med potjo in tu po Sisku mnogo hiš okrašenih. Hudo se mi dosedaj še ni posebno godilo. — Jutri se odpeljemo naprej čez Savo, kam, še ne vem. Kakor hitro mi bode mogoče, pisal Vam bodem zopet, kje bom in kako mi bo. Sedaj Vam še naslova ne vem povedati. Skrbeti

nikarta preveč, ker upam, da posebno hudega se pač ni bati.« Tako je tolažil stariše. — Meseca avgusta pa piše iz Travnika: »Strapaci so veliki, pa če

Skupni zajutrek.
(Po sliki Jurija Šubica.)

ima človek dobro voljo in brez godrnjanja trpi, prestane vse in sicer lažje, kakor kak boječ kmet, ki je drugače Bog zna kak 'kerle' . . . Tu spimo na golih tleh, glavo pa na tornistru. Očal že celi mesec nisem dejal raz sebe — so najbolj varne na nosu! Hlač nisem sezul, kar sem s Hrvaškega.« A vkljub takemu življenju ni pustil svoje umetnosti. Iz Travnika piše dné 16. sept.: »Včeraj je bila nedelja, in jaz sem bil šel zjutraj v vas Dolac k sv. maši in pa z namenom, da bom kaj risal. Po maši so sedeli ljudje pred hišami, prav tako, kakor pri nas v nedeljo popoldne. Začel sem risati lepo deklico, ki se je s konca malo sramovala, a pozneje je bila nekako ponosna, in ko sem potem še eno risal, niso mi dale mirú, jedna drugi so bile nevoščljive. Ko sem pokazal sliko, šla je od rôk do rôk, in bati se je bilo za 'Skizzenbuch'. Le mrak je napravil celi komediji konec. Eno punico je tudi grof Andrassy¹⁾ z menoj risal. — Pozneje bodem od navadnih opravil pri kompaniji prost, da bom lože kaj risal.«

V tem času je napravil risarije: Grad v Travniku, Poulični prizor v Travniku, Slepí Arabec, Prodajalka kave in Bosanska družina iz Dolca, katere je poslal v dunajsko »Illustrierte Zeitung«. Da so olajšali umetniku službovanje, dali so ga k pošti v Livno, kjer je sedel po navadi v uradu, o prostih urah pa delal študije po okolici.²⁾ Ker so pa v listu »Ill. Zeitung« njegove slike jako slabo prirejali za tisek, pokvarilo mu je to dokaj veselja. »Uboge risarije, ki jih dobi tak ksilograf (lesorezec) v roke!« vzdihuje v prijateljskem listu. Tudi »Zlata Praha« je prinesla dve strani njegovih črtic iz tedanje dôle. Po dolgem

¹⁾ Sin bivšega ministra.

²⁾ »Dom in Svet« objavi kmalu sliko po fotografiji, ki kaže Jurija pri vojaški pošti.

naporu se mu je posrečilo, da je dobil odpust. Ves bolan in reven je prišel v Poljane, kjer je počival nekaj tednov. Le počasi je okreval in navidezno popolnoma zdrav šel vnovič na dunajsko akademijo. Vendar je nosil od tedaj smrtno kal s seboj; onega zdravja, s katerim se je prej tako rad ponašal, ni bilo nikdar več.

Na Dunaju je dobil od vlade naročilo, da slika sv. Roka za neko cerkev na Tirolskem. Velika slika je vrlo ugajala. Dovršil jo je koncem meseca junija l. 1879. Vrh tega je risal arhitektu Hansenu razne vložke (Füllungen), za prof. Niemana zvrševal manjša dela; meseca avgusta leta 1879. pa je šel k grofu Mensdorf-Pouilly-u na grad Preitenstein, da je poučeval mlada grofa v risanju in slikarstvu. Na gradu češkega plemenitaša je preživel dokaj prijetnih ur, a vmes delal tudi za-se in zvrševal razna naročila znane tvrdke Benzinger v Einsiedeln-u na Švicarskem. Pozneje se je preselil z imenovano družino na Boskovški grad na Moravskem, a na jesen je bil zopet na Dunaju. Tedaj je imela dunajska akademija nalogo, poiskati umetnika, ki bi prevzel večje delo v novi palači znanega raziskovalca stare Troje, dr. H. Schliemannna v Atenah. Izbrali so Jurija Šubica, ki je radostno prevzel častno nalogo. Po zimi l. 1879. se je v Trstu vkrcal na Lloydovo ladijo, ki ga je nesla na solnčni jug in pripeljala 27. novembra v grško stolico. Kako se je širilo umetniku srce, ko je z lastnim očesom gledal starodavnikov dela, o katerih je prej toliko čul in toliko sanjal! Preprijazno sprejet od nemške kolonije, živel je v Atenah krasne dneve. V Schliemannovi palači je slikal na strope z limom majhne figuralne stvari, živali in zatišja (Stilleben). pozneje pa z voskom na steno velike

lastne kompozicije, predstavljajoče razne prizore iz grške mitologije. Na velikem balkonu palače je ustvaril devet muz v naravni velikosti, na stranskih stenah pa je predstavil štiri elemente in štiri letne čase, na stropu velikega salona skupino amoretov, pečajočih se z izkopavanjem, arheologijo itd.; olimpskega točaja Ganimeda, bahante in bahantije itd. Slikal je nadalje podobo soproge Schliemannove in mlajšega brata njegovega, portret soproge arhitekta Zillerja, njegovega brata in umrlo sestro ter poučeval pri angleškem poslancu Corbettu risanje. Kmalu je bil poznat v Atenah, in grški veljaki so ga začelnjali obiskavati pri njegovem delu. Celó kralj je bil večkratni gost pri njem, in povabljen je bil tudi na dvor. Ponudili so mu profesuro na novi grški akademiji, ako se nauči grščine, a Jurij se ni mogel odločiti za tako mesto. Ljubezem do domovine je bila večja, nego trdno stališče v tujini; zato je zapustil Atene, ko je končal svoje delo, zapustil sicer s težkim srcem, a vendar vesel, da se pelje zopet v „Evropo“ nazaj. V jeseni l. 1880. se je vkrcal na ladijo in šel čez Neapolj in Marseille v Pariz, kamor ga je vedno vabil njegov tovariš in prijatelj, slavni češki slikar Vojteh Hynais. Le-ta je v onem času delal za Narodno divadlo v Pragi in zato je tembolj prigovarjal Juriju, da naj pride k njemu pomagat. Jurij se je naselil pri njem, in začelo se je jako plodovito skupno delovanje. Po Hynaisovi kompoziciji je naslikal naš umetnik krasno »Pomlad«, namenjeno kraljevi sprejemnici v novem gledališču. Seznanil se je z ogrskim slikarjem M. Munkaczy-jem in sodeloval tudi v njegovem atelieru. Posebno pri znani velikanski sliki »Kristus pred Pilatom« je Jurij dokaj pomagal ter pozneje zvršil več kopij te

slavne slike. Za Charles-a Sedelmayerja, največjega trgovca s slikami, naredil je več manjših slik po lastnih kompozicijah in razne kopije, med temi dve po Murillu za špansko kraljico. Izumil in naslikal je podobo »Skupni zajutrek«, predstavljajočo mlado damo, ki daje lepi papigi pokušat od svojega zajutrinka.¹⁾ Prodal jo je na Dunaj. Istega leta (l. 1883.) je razstavil v Salonu sliko »Pred lovom«. Predmet zanjo je dobil v Normandiji, kamor je bil šel na letovišče iz Pariza. Izvirnik te prelepe slike je doma v Poljanah; berlinski list »Illustrierte Frauenzeitung« je prinesel zeló dober lesores te podobe.²⁾

Prvi čas se mu je godilo v Parizu dokaj dobro; v pismih svojih se kaže zadovoljnega. Dné 12. avgusta l. 1882. je pisal svoji sestri med drugimi rečmi: »Do sedaj mi pač ni dela primanjkovalo in tudi pozneje, upam, da bodem imel opraviti, samo da bi življenje tukaj ne bilo tako drago. Ti bi kar strmela, ko bi Ti pravil, kako se tukaj živi, a preveč bi se pismo podaljšalo, ko bi hotel natančneje pisati, zatorej rajši odložim, dokler se vidimo. — Pomagal sem delati skoro en mesec nekemu znancu v Versailles-u (Versaj) nekaj kopij, včeraj sem zgotovil in zanaprej ostanem zopet v Parizu. Vozil sem se vsak dan z železnico zjutraj tje in na večer zopet nazaj, vselej eno uro, kar mi je delalo mnogo zabave. Mogoče je, da bodem po zimi zopet dobil mnogo dela tamkaj. Bog daj, da! Mislim, da skoraj ni treba omenjati, da sem zdrav, saj mi ni bilo ves čas, kar sem v Parizu, nič hudega. Ves čas kot riba v vodi!« V drugem listu piše sestri dné 21. oktobra

¹⁾ To sliko objavljamo posneto po fotografiji na str. 385.

²⁾ »Dom in Svet« objavi kmalu sliko v dveh oblikah.

istega leta: »Tvoje pismo sem dobil še le danes zjutraj iz Pariza in svoje morem oddati še le jutri. Jaz sem že čez pet tednov v Normandiji, s sinom neke stare vdove, katera me je semkaj povabila na počitnice. Samo nekoliko ur sem od onega mesta, o katerem poje misijonar Pirc: »Na francozovski pokrajini, Auer kraj je imenovan.« — Majhna vasica, v kateri ima ta vdova svoje posestvo, imenuje se Ouezy (reci Uezi), okolica je jako lepa in zelo zdrav zrak. Tukaj sem med samimi Francozi, imam se izvrstno in zdrav sem kot riba. Te dni mislim vrniti se v Pariz, kjer pričakujem za zimo mnogo dela, tako, da če me ne bode upanje goljufalo, ne bode mi sile po zimi. — Spomladi pridem gotovo domov, ker bodem moral k vojaškim vajam, in tako Vas bodem lahko za nekaj tednov obiskal v svoje največje veselje. Storil bi bil to rad že letošnjo jesen, ali predrago je, in manjkalo mi je časa. Ljubeznivi Bog nas bode pač vse zdrave in srečne ohranil čez zimo, da se bodemo lahko skupno veselili, kadar pridem.«

Leta 1883. je prišel v domovino na vojaške vaje. Ko je opravil to dolžnost, slikal je v Poljanah veliko oltarno podobo sv. Jurija za farno cerkev v Šenčurju pri Kranju. V naslednjem letu je delal znane štiri stropne figure za kranjski deželni muzej, predstavljajoče priropisje, umetnost, zgodovino in starožitnost. Genijalne v kompoziciji, krasne v barvah in dovršene v tehniki bodo te slike trajen spomenik našega umetnika.

To leto mu je umrl oče. Silno ga je potrla ta nesreča. Kako iskreno je ljubil

svojega očeta, kaže nam pismo, katero je pisal iz Pariza domov dné 18. junija l. 1884. »Že ko sem dobil predzadnji list Janezov, bil sem jako žalosten in pripravljen na vse, kar koli priti more. V ponedeljek zvečer, 9. t. m., sem pisal odgovor Janezu in zraven pismo očetu. Ravno sem pismi zavijal (v torek zjutraj), ko mi prinesejo telegram, ki mi je naznanjal smrt očetovo. — Kakšen sem bil ta trenutek — saj Vam pisati ne morem! — Meni se zdi nemogoče pisati o žalosti, ki sem jo prebil one dni; saj je to največje hudo, kar bi me bilo moglo zadeti. Kako bi hotel pri tej priliki razsuti svoja čutila, ali ne najdem pravih besed —! Kdo bi bil mislil, da sva se lansko leto res zadnjikrat videla! Žalost — žalost neizmerna! Edina tolažba, da si mislim, da je ljubljenu očetu konec bolečin. Moj Bog, kako mi je hudo! A vse je pač zastoj. Lahka mu zemlja! — Jaz bi bil najrajši sam prišel, ko bi mi bile razmere dovolile. Čakal sem, da mi sporočite o zadnjih urah našega dobrega in nepozabljivega nam očeta. Ker mi pa ni došla do danes nobena vest, pišem te vrstice poln žalosti — v žalosti, ki se popisati ne dá. Tolažim se s tem, da je preljubi oče prebil bolečine in da se mu onkraj bolje godi itd.«

Jeseni l. 1885. je zvršil štiri portrete krog podobe Karnijolije brata Janeza v vestibulu muzejskem, namreč Vodnika, Zoisa, Valvazorja in Herbersteina, in veliko sliko muzejskega mecena V. Smoleta, kakor tudi njegovega strica Andreja Smoleta, katerega nam Prešeren opeva v znani pesmi.

(Konec.)

Jurij Šubic.

(Spisal I.)

(Konec.)

Prihodnje leto (1886.) je dobil naročilo od gospoda župnika farne cerkve Št. Jakopske v Ljubljani, da okraši strop tega lepopravljenega svetišča. Dotične črtice je napravil v Parizu, potem pa se je hitro in vstrajno poprijel dela. V kratkem času je zvršil štiri monumentalne fresko-slike na stropu in se pokazal tudi v tej tehniki mojstra. Poleg tega dela je napravil v

Ljubljani razne portrete, n. pr. dr. Tavčarja in soprogo njegovo, portret ma-

lega dečka in sliko umršega sina dr. Globočnika. Meseca marca l. 1886. je Jurij zopet ostavil Ljubljano ter odrinil nazaj v Pariz, kjer ga je čakalo naročilo, da

posname slovečo Munkacsyjevo sliko »Umirajoči Mozart«. V Parizu je vedno delal tudi za domača naročila. Napravil je — čas nam ni natančneje znan — križev pot za farni cerkvi v Tržiču in v Horjulu, potem za župnijski dvorec horjulski mojster-

Galileo Galilei.

V spomin 250letnice njegove smrti.

sko podobo dobrotnika te fare, gospoda kanonika Zamejca. V Parizu je tudi zvršil

svoje ilustracije za cesarjeviča Rudolfa knjigo: »Oesterreich - Ungarn in Wort und Bild«. Za Štajersko je napravil štiri velike risarije, med njimi deklico na ročnem mlinu (žrmlje?), ki je po oceni dunajskih listov brezdvombeno izmed najlepših slik v imenovanem delu sploh. Za Kranjsko je narisal 10 velikih listov in dva okraska (vignette). Tudi pri zvezku za Goriško je sodeloval in zvršil dve sliki. Leta 1888. je slikal Jurij v Parizu »Marijino obiskovanje« za cerkev na Rožniku pri Ljubljani. Dné 2. junija je pisal materi: »Zdrav sem bil ves čas in delal mnogo, kar sem zopet tukaj. Sedaj delam za Tržič in oltarno sliko na Rožnik. Presbiterij na Rožniku bom slikal še-le drugo leto, ko bodo postavili oltar. — Čez kaka dva meseca pridem domov in mislim letos v Poljanah ostati, ne pa v Ljubljani, tako da bomo vedno skupaj. Tudi Janez, mislim, pride kmalu.« In dné 25. julija: »Ostal bom najmanj še dva meseca tukaj, da dogotovim delo v Tržič. Te dni odpošljem oltarno sliko za na Rožnik. Drugo leto pa, ko bom tam slikal, bodete Vi pri meni ves čas; kaj ne, draga mati? Jaz se že naprej veselim; gotovo bode prijetnejše, kakor v mestu samem. Novic od zadnjič ni posebnih. Vreme je ves čas slabo, dež imamo dan za dnevom. Jaz sem vedno zdrav po navadi.« Kolorit te oltarne slike na Rožniku je izboren, kompozicija tako ljubka in risanje tako pravilno, da smemo to podobo prištevati med znamenitosti ljubljanskega mesta.

Ko je dospel v Ljubljano, slikal je zopet nekaj portretov in tri oltarne slike za farno cerkev v Osilnici, predstavlja joče Marijo Pomagaj z Brezja, sveta Kozma in Damijana in svete Tri Kralje. Spomladi leta 1889. je vnovič zapuščal domovino, zapuščal za vselej. Šel je zo-

pet v Pariz. Od tu je pisal bratu Tinetu (31. okt.): »Na zadnji dopis sem Ti obljubil, da bom kmalu obširneje pisal, ker si lahko mislim, da bi radi zvedeli kaj o meni čez toliko časa. — Evo, tu izpolnjujem obljubo! Pri Munkacsy-u sem delo popustil pred enim mesecem, — mož je bil preveč trd za novce. Meni se pa tudi ni ljubilo tlake delati mu. Saj posla imam tako še, in doma pri sebi je prijetnejše. Oviral me je mnogo, da Ti prej nisem pisal, direktor Spatz, kateri je skoraj cele tri tedne stanoval pri meni. Stalo me je to mnogo novcev in ves čas sem moral biti z njim skupaj, tako, da mi je prav dobrodejno odleglo, ko je odpotoval. Za danes naj toliko zadostuje. Zdrav sem in dela dosti. Pišite mi zopet kmalu, kako je Vam doma.«

V Parizu je tudi dovršil po naročilu bavarske vlade razne slike, katerih ni bil dodelal njegov rajni brat Janez v Kaiserslauternu. Kmalu pa je jel bolehati. Hripa (influenca) se ga je bila priprijela in oslabele so mu oči tako, da ni mogel precēj dolgo delati. Sam piše bratu Tinetu dné 10. januarja l. 1890. tako-le: »Iz mojega pisma, katero se je srečalo s Tvojim, razvideli ste doma, da nisem več bolan in da Vam ni treba biti v skrbeh zaradi tega. Sploh nisem imel drugega kakor precēj hudo influenco, da sem ostal čez 14 dnij v postelji in nisem čez mesec dnij mogel nič delati. Tukaj v Parizu je namreč ta bolezen precēj huda in neizrečeno razširjena; prav pogostoma tudi ljudje umrjō zaradi nje. Bolnih je pa vse polno, tako po šolah, vojašnicah, na pošti, v velikih prodajalnicah itd., kakor v najbogatejših družinah. — No, jaz mislim, da sem jo prestal. — Drugo je pa vse po navadi. Dodelujem več slik: za gosp. Hribarja ono sliko sv. Cirila in Metoda,

sliko za v Celje, za v Ljubljano imam napraviti dve mali oltarni sliki, par portretov itd. — veliko posla — malo plačila! — Domov — upam — pridem meseca maja, če prej ne. To leto bodem vendar izkusil slikati na Rožniku, ako se zopet kaj ne zmede. — Za cesarjevičevo delo sem že zdavnaj dogotovil; z vsemi risarijami so bili zelo zadovoljni, tudi »Kopfleiste« so sprejeli, ko sem jim jo nazaj poslal.«

Dva meseca pozneje piše zopet (dné 16. marca): »Ne vem, s kakimi besedami bi Ti izrazil veselje, da si zopet ozdravel. Hvala Bogu! Jaz sem prebil nekoliko dnij v neizrečenih skrbeh zaradi Tebe. Ko bi mi bilo mogoče, gotovo bi bil takoj odpotoval domov. Sedaj pa sem vesel, da se je vse izteklo srečno. Saj je že nepopisljivo žalostna izguba dragega brata Janeza. Mene ne zapusti niti za trenutek žalostni spomin nanj. Slučajno sem to leto skoro vedno brez družčine, tako da se nikdar ne morem iznebiti misli na dobrega brata. — Niti z delom se ne morem motiti, ker sem vedno še v enakem položaju, kakor sem Ti pisal pred nekimi tedni. Ne brati, ne delati še ne morem, bolne oči se le počasi boljšajo. — Trebalo bo morebiti še nekaj mesecev, da popolnoma okrevam. Prehladil sem se namreč Bog vé kdaj, in zaradi tega je zbolela kri — in to se mi je naleglo na oči. Bolečin nimam sicer, ali vidim slabo, pišem le z največjo silo. — Hvala Bogu, da sem za časa šel k izvrstnemu zdravniku dr. pl. Wecker-ju, drugače bi bil izgubil skoraj gotovo vid in dobil pozneje vodenico; tako pa upam, da v kratkem popolnoma ozdravim. Kako se dolgočasim v tem položaju, to si lahko misliš! — Sicer pa mi je po navadi; bolje bi se mi seveda godilo, če bi mogel izgotoviti kaj naročil, pa kaj, ko se ne dá s silo nič

pomagati! Domov pridem zaradi bolezní skoro gotovo malo pozneje, vendar ne veliko; rajši bodem delo s saboj pripeljal, kakor da bi čez poletje ostajal tukaj. — Ta mesec se je tukaj pričel z mrazom in snegom; zadnje dni je bilo toplo in lepo spomladansko vreme do danes, sedaj se pa zopet pripravlja za dež, — vendar času primerno lepo vreme.«

Polagoma se mu je zdravje povračalo. Dné 3. maja piše bratu: »Tebi in vsem našim srčno hvalo za ljubezniva voščila k mojemu godu! Bog živi in ohrani tudi Vas vse, vesele in srečne še mnogo let! Meni je sedaj dosti boljše in začel sem delati kakor po navadi pri popolnem zdravju. Hiteti bom moral, da se prej otremem starih naročil, ki so mi zaostala zaradi moje bolezní. Drugi mesec bom skoro gotovo šel za par tednov na Nemško, blizu Lipskega (Leipziga) k nekemu znancu izgotoviti malo naročilo. Plača ni posebna, a zanima me, da pri tej priliki nekoliko spoznam Nemško. Kraj je čisto poleg Lipskega in od tam ne daleč Berolin, kar si bom z veseljem ogledal. Od tam pa domov! — Prvega majnika je bilo tu vse mirno, kakor povsod, dasiravno je bilo vse v strahu prej, kaj se bo vse ta dan zgodilo.« — Dné 5. julija piše bratu: »Čudno se Ti bo zdelo, da toliko časa nič ne zveste o meni. Vedno sem odlašal po stari navadi, nekoliko sem pa res tudi v stiski s časom. Hitim namreč z ostalimi deli, katerih se mi je nakopičilo premnogo. Na Nemško ravno iz tega vzroka nisem mogel iti. 20. t. m. — ali kaj — mislim slednjič vendar odpotovati proti domu. — Sedaj upam, da ne bo nikakih zaprek več. Najprvo seveda pridem za par dnij domov, potem pa na Rožnik. — Zdravje moje je vedno tako — tako; upam, da pač doma

okrevam popolnoma. Dobri zrak in mleko — to vse mi bo dobro délo. — Potoval bom skoraj gotovo skozi Monakovo. Sedaj sem še vedno neizrečeno priden, dasiravno nepopisljivo pusto vreme daje človeku malo veselja do dela. Dolgo časa že tukaj nismo videli solnca, vedno dežuje in skoraj prav mraz je, da zimska suknja ne škoduje; — kratko: najpustejše vreme, kar si ga človek more misliti.«

Po dolgem naporu je torej bolezen toliko zmagal, da je zopet delal. Tedaj je ustvaril sliko »Sv. Ciril in Metod« za farno cerkev v Cerkljah. Na tej podobi je dal sv. Cirilu poteze svojega lastnega, moško-lepega obličja; morebiti je slutil, da se s tem za veke poslavlja od domovine. Za cerkev pri Božjem Grobu pod Ljubljano je napravil »Sv. Štefana« — obe sliki stojita na vrhuncu njegovega znanja in se odlikujeta po vseh vrlinah njegovega čopiča.

Meseca avgusta istega leta odpotuje k nekemu znancu — milijonarju, da mu okraši nekoliko dvoran v gradu Raschwitz-u pri Lipskem. Pogoji so bili sijajni, življenje prijetno in dela za dolgo časa. Ves vesel je šel iz Pariza na pot, upajoč, da na deželi popolnoma prežene nasledke hudobne hripe. Dné 24. avgusta je pisal iz Raschwitz-a materi: »Mislim, da ste prejeli pismo iz Kolina in že veste, da sem odpotoval iz Pariza.

Dva dni sem že tukaj na gradu Raschwitz-u. Ta kraj je dobro uro hoda oddaljen od mesta Lipskega ali »Lipč-a«. Ime je slovansko, ker so že pred tisoč leti bivali tukaj samo Slovani. Z želez-

nico je do tje sedem minut. Lipsko je zeló lepo in zdravo mesto, ravno tako je tu zunaj mesta, kjer sedaj bivam. Velika ravnina z lepimi gozdi, bogato zemljo in z vedno svežim zrakom! V gradu stanujem čisto sam, — gospodar grajščak ima drug grad dobre pol ure od tukaj, kjer tudi stanuje, če ni v Lipskem. Zvezo pa imam z upravnikovo družino, ki ima svoja posestva zadaj za gradom, z električnim zvoncem, oni mi tudi preskrbljujejo hrano. Lep vrt okoli grada in cela okolica bode pač ugodno uplivala na moje zdravje. Sploh

mi tu vse zeló ugaja. — Posestnik grada, ki je moj osebni prijatelj, prijazen je neizrečeno in dober; — sploh so ljudje tukaj dobrega značaja. Plačo imam na mesec precěj dobro in delam, kolikor se mi ljubi; dela pa bo za več mesecev: kratko, res prave počitnice so za-me tukaj. Žal mi je, da sem toliko beračil in pisaril za na Rožnik in hotel pustiti

Portret Jurija Šubica,
kakor se je sam narisal.

to delo tukaj, in to samo zaradi doma! — Saj bodem potem lahko Vas obiskal.« Bil je sicer še vedno nekoliko bolehen, bolj nego je hotel pripoznati, vendar je bil dobre volje. Poln humorja piše dné 6. septembra po noči prijatelju v loškem dijalektu, karajoč ga, da mu ničesar ne poroča iz domovine: »Aj tu kejšna menira? Parjatu mpa žlahta si, pa ne daš neč vidt' od sebe? mpa ke še viš, da sem vos hin. Prov vse bolizen imam, take, k' ris kej zdaje — tu b' me glidu, ke s'm tulk dol vziv! No, pa marbet se'm le še popravu. — Pozdrav vse, mpa dober se imei — tui kilu Jorca«.

To je bilo njegovo zadnje pismo sploh; oddal ga ni več na pošto. Dne 8. septembra je šel v Lipsko k slovečemu zdravniku - specialistu poprašat za svét. Ta mu je dejal brezobzirno: »Vi ste izgubljeni, za Vaše življenje nisem porok par mesecev.« Ves prestrašen se je vrnil v svoj hotel »Deutsches Haus«, kjer je bilo zbranih več znancev umetnikov. Sedli so h kosilu, a ni mu dišala nobena jed.

Ob 3. uri ga je zadela srčna kap. Šel je še sam v svojo sobo v drugo nadstropje, kjer so poskusili zdravniki vse svoje znanje, a zastonj. Ob pol petih popoldne je prijemši svete zakramente mirno zaspal. — Lipski zdravnik dr. W. Grosse je bil do zadnjega izdiha pri njem, on mu je zatisnil oči. Po zgoraj navedenem pismu, ki je ležalo v njegovi spalnici v gradu Raschwitz-u, zvedeli so za naslov njegovih doma-

mačih, in 9. septembra ob 8. uri zjutraj je dobil pisatelj teh vrstic prvi telegram o njegovi smrti. Prevzeti je moral žalostno nalogo, da sporoči ubogi materi o nesreči, ki je zadela njo, a ž njo tudi vso domovino.

Truplo rajnega umetnika so prenesli iz hôtela v bolnico, kjer je čakalo do 17. septembra, da je dospel najmlajši brat k pogrebu. Ko so glavo fotografovali in vlili v gips, vzdignili so truplo

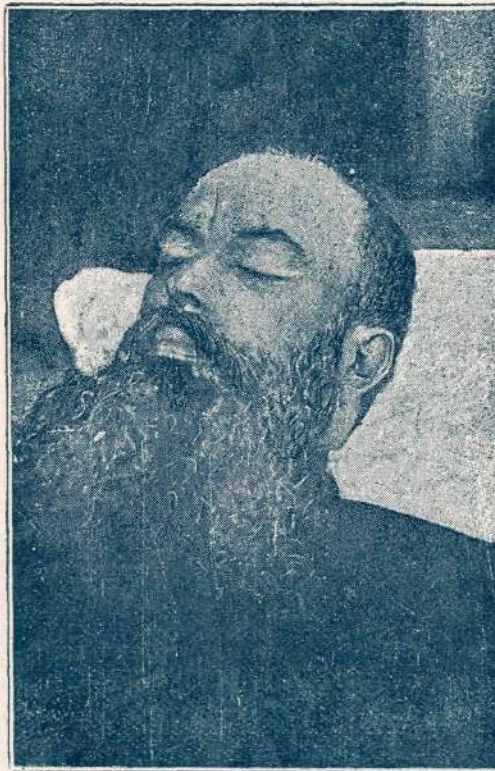
ob 11. uri omenjenega dne in je peljali na pokopališče. Na poti izven mesta ga je spremljal jeden sam pogrebec — brat njegov Lojze.

Zdravniško poročilo pravi, da je bil neposredni vzrok smrti kronična vnetica srčne mišice (Myocarditis cronica). Zaradi nje je srce otrpnelo; otrpnenje je trajalo dve uri in je bilo združeno z jako težkim dihanjem. Zdravniki so nadalje sodili, da je bolezen pognala že v Bosni prve kali, kar umevamo lahko, če mislimo na dolge poti in drugo trpljenje naših vojakov.

Sedaj torej počiva na južnem pokopališču mesta Lipskega, daleč proč od domovine, katero je ljubil iz vsega srca, iz vse svoje duše! Ni se mu izpolnila želja, katero je tolikrat izražal, da bi ležal v zemlji domači.

Jurij Šubic je bil prava umetniška narava. Bil je brezskrben in lahkoživ,

plemenitega srca in zlatega značaja. Požrtvovalen in radodaren do skrajne meje, ni si nabral posvetnega blaga, umrl je brez imovine. Ker je bil vnet za vse lepo in dobro, pridobil si ga lahko za vzore človeštva in za umetnost, kateri je bil posvetil svoje življenje. Poleg velike nadarjenosti se je odlikoval z železno vstrajnostjo in čudovito pridnostjo. S trdno voljo si je pridobil obširno znanje v vedi in umetnosti. Komponoval je

Jurij Šubic na mrtvaškem odru.
(Po fotografiji.)

navidezno brez težav, rekel bi, igraje. Obliko človeškega telesa je poznal do zadnje poteze; zato je risal tako pravilno in ob jednem elegantno. Za barve mu je bil dan izboren čut; razne slikarske tehnike je imel popolnoma v oblasti in delal je neverjetno hitro, kadar mu je bil duh voljan in razpoložen. V družbi je bil ljubezniv tovariš, nesebičen prijatelj in vedno dobre volje. Ni torej čudno, da so mu te lastnosti, združene z lepo moško vnanjostjo, pri-

dobile povsodi sočutja, znancev in prijateljev.

A dalje, kakor spomin na osebne njegove vrline, trajala bodo njegova dela. Ž njimi si je postavil v zgodovini svojega roda spomenik, ki bode še poznim vnukom pričal in pravil o možu, ki je bil najgenijalnejši umetnik, kar jih je rodila mati slovenska.

Zemljica tuja, ne bodi mu težka! Počivaj v miru!

Na rázpótju.

1.

Stisnem naj še rôko zdaj z rokó ti,
Z Bogom, dragi! lôčita se póti!
Ti po stezi tej, po cesti jaz,
Kamor srca žene me ukaz!

V jutra sómraku trepeče dôl še,
Žalostno visé nad reko ólše,
V mëglo je zavita naša vas —
Ceste le belí po polju pas.

Duše moje, glej, podoba živa,
V novo dëžel pot se ji odkriva,
Resnega živjenja trudna pot,
Po tej poti moram jaz odtód.

Z Bogom, dol, ti sanj mladostnih slika,
Z Bogom, sanje! — zór čez dol svetlika,
Luč se širi, širi se raván,
Z Bogom, dragi! — Bog daj lep nam dan!

2.

V grmovju se že kos oglašá,
Zór smeji se izmed vej —
Šúmi, šúmi, reka naša,
Po dolini in naprej!

Tudi jaz zdaj grem iz kraja,
Iz doline, dalje proč,
Tje, kjer Tibere napaja
Zemljo žejno vodotôč.

Vračajo v té dole znane
Hladne tvoje se vodé,
Če pa jaz v lepé poljane
Vrnem zopet se, kdo vé?

Šúmi, šúmi, reka naša,
Po dolini in naprej!
Kdo po meni neki vpraša,
Svet cvetél bo i poslej!

3.

Prišlá mi je podoba,
Da sem kot vir,
Ki z góre tam ga izpod róba
V nižave žene tir.

Bilá je sama zmóta,
To dôbro vem —
Brez čútja vir hití na pota,
A dano je ljudém.

4.

Z góre gledáš dôli
Cérkvica
In hladiš ločitve bóli
Srca mojega.

Kvišku kažeš duši
Na nebó,
Kjer ljubezni več ne ruši
Rázhod in slovó!

A. C. Slavin.

